

Motion till riksdagen 2020/21:3224

av Roger Haddad m.fl. (L)

Ett attraktivt läraryrke

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om reformer för ett mer attraktivt läraryrke och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om intagningskrav och åtgärder för ökad kvalitet i lärarutbildningarna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slå samman ämneslärarutbildningarna och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla Barn- och elevombudet samt reformera anmälningssystemet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka lärarnas mandat och tydliggöra begränsningar vad gäller elevinflytande i skolans styrdokument och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en vidareutveckling av lärarlegitimationsreformen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade möjligheter till akademisk fortbildning för lärare och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Ett skolsystem utan en skicklig lärarkår som har goda förutsättningar att undervisa eleverna är dömt att misslyckas. Liberalerna anser att läraryrket är Sveriges viktigaste yrke. Varje insats som stärker lärarnas status, yrkesvillkor och möjlighet att undervisa får direkta effekter för elevernas utveckling. Om man värnar en skola där alla elever når sin fulla potential, då måste man även värna lärarkåren.

Liberalernas mål är att genom reformer och konkreta politiska åtgärder göra läraryrket till ett självklart val för ambitiösa, skickliga och ämneskunniga individer. Det kräver ett yrke som har goda arbetsvillkor, hög lön samt respekt och status i så väl klassrum som i det omgivande samhället. Det arbetet påbörjades under vår tid i regerings-

ställning, då en intensiv reformagenda sjuösattes på Utbildningsdepartementet. Mellan år 2006 och 2014 infördes bland annat ett system med lärarlegitimationer, statliga satsningar på höjda lärarlöner, inrättande av karriärtjänster samt en ny skollag som tydliggjorde lärarnas roll som ansvariga för undervisningen.

I den politiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna i det s.k. januariavtalet har de fyra partierna därför enats om flera förslag som på längre sikt ger en god grund för ett mer attraktivt läraryrke. Det handlar bland annat om åtgärder för att stärka kvaliteten inom lärarutbildningen som t.ex. skärpta krav på utbildningen, höjda intagningskrav, förkortad kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) och stärkt koppling mellan teori och praktik med ökat fokus på metodik.

Läraryrkets status och arbetsmiljö

Liberalerna är långt ifrån nöjda med läraryrkets status i Sverige. Vi kommer att fortsätta trycka på för fler och mer omfattande satsningar på den svenska lärarkåren. Vi vill även reformera nuvarande skollag och läroplan i syfte att stärka lärarnas mandat i klassrummet. Som lärare ska man känna ett självklart stöd i sitt arbete att upprätthålla trygghet och studiero i klassrummet. Det är därför oroväckande att en hög andel lärare uppger att de har undvikit att gripa in i en ordningssituation av rädsla för att bli anmäld av elev eller förälder. Antalet anmäla lärare har ökat explosionsartat på senare år, vilket har skapat en rädsla inom lärarkåren. Liberalerna vill att funktionen Barn- och elevombudet, som huserar inom Skolinspektionen, avvecklas.

Liberalerna vill även reformera anmälningssystemet för att motverka missbruk. I dagens system anmäls lärare direkt till Skolinspektionen via myndighetens hemsida. Liberalerna föreslår i stället att klagomål ska gå till huvudmannen först, som då får möjlighet att reda ut tvister och konflikter lokalt först. Liknande ändring har skett inom hälso- och sjukvårdens klagomålshantering, Först när huvudmannen har hanterat klagomålet och om anmälaren inte är nöjd ska ärendet kunna gå vidare till Skolinspektionen.

I dag prövar Lärarnas ansvarsnämnd (LAN) om lärare eller förskollärare som misskött sig ska få en varning eller bli av med sina legitimationer. Prövningen sker efter att Skolinspektionen gjort en anmälan. Liberalerna menar att en sådan ordning, och särskilt med de förändringar vi föreslår, är fullt tillräckligt för att hantera lärare som allvarligt missköter sig i sin yrkesutövning samt för att förhindra okynnesanmälningar. Liberalerna bedömer således att det vad gäller klagomål gällande lärares agerande inte finns behov av ytterligare en instans, som Barn- och elevombudet är ett exempel på. Det får ankomma på en kommande utredning att analysera om förändringar även behöver göras gällande formerna för att pröva anmälningar som har sin grund i att skolhuvudmannen inte upplevs ha agerat tillräckligt kraftfullt när en elev kränks av andra elever eller av icke legitimerad skolpersonal.

Lärare och rektorer känner i dag en stor press från föräldrar och elever som ifrågasätter allt ifrån undervisningsmetoder till betyg och provresultat. En förklaring till det är att elevinflytandet ökade i och med den senaste revideringen av skolans styrdokument. Intentionen med det var att ett ökat elevinflytande skulle höja elevernas motion och därmed intresset för att förbättra sina kunskaper. Liberalerna menar att det visserligen är viktigt att eleverna har inflytande och möjlighet att påverka under sin skoltid, exempelvis vad gäller frågor som arbetsmiljö, skolmat och lokaler.

Liberalerna ser samtidigt allvarligt på det faktum att många lärare och rektorer upplever att både elever och föräldrar allt mer har kommit att försöka påverka dem i deras yrkesutövning, även i frågor som lärarna i egenskap av profession bör ha beslutanderätt i. Liberalerna vill stävja utvecklingen genom att stärka lärarnas mandat i skollagen och samtidigt förtydliga lagstiftningen och läroplanen om vad i skolans verksamhet det är som eleverna bör ha inflytande i. Det måste framgå att lärarna ansvarar för undervisningen och därför har full rätt att besluta om exempelvis undervisningsmetoder och läxor. Det är viktigt för att stärka tilliten till professionen i skolan.

Den nuvarande utformningen av lärarlegitimationen innebär att lärarna har rätt att få en tjänst hos en skolhuvudman samt ges rätten att undervisa och sätta betyg. Det är en alltför generell rättighet. För att öka undervisningens kvalitet bör det fortsatta reformarbetet bygga på principen att lärare ska undervisa och kunna sätta betyg endast i de ämnen de har legitimation i. Att fullt ut förverkliga detta kommer att ta tid. Därför behövs ett fortsatt intensivt arbete för att stärka läraryrkets attraktivitet, så att fler väljer läraryrket men också så att legitimerade lärare som gått över till andra yrken lockas att återgå till lärarrollen.

En viktig byggsten i arbetet för ett mer attraktivt läraryrke är fortbildning. Under alltför lång tid har adekvat akademisk fortbildning för lärarna prioriterats bort. Det hämmar både skolans utveckling och lärarnas professionella mandat och möjlighet till förkovran. Med lärarnas högst kunskapsorienterade yrkesuppgift borde det självklart följa goda möjligheter till vidareutbildning, fördjupning och spetsutbildning inom akademien. Liberalerna vill därför på sikt införa ett krav för huvudmän att alla legitimerade lärare inom grundskolan och gymnasiet ska erbjudas fördjupning. Det ska exempelvis vara möjligt att läsa kurser i de ämnen läraren undervisar i, eller i ämnesmetodik. Möjligheterna till vidareutbildning måste präglas av flexibilitet och anpassning efter individuella önskemål.

Läraryrket

Läraryrket ska hålla hög kvalitet och ge studenterna de kunskaper och färdigheter som krävs för att på ett framgångsrikt undervisa elever. För att långsiktigt höja läraryrkets status ska det vara höga krav för att antas till läraryrket. Liberalerna vill införa högre antagningskrav och behörighetskrav, exempelvis genom ett krav på lägst slutbetyg C i relevanta ämnen från gymnasiet. För att antas via högskoleprovet bör den sökande ha uppnått lägst resultat 1,0. Liberalerna vill även att ett lämplighetsprov ska införas vid antagningen, så att sökande som saknar motivation eller inte anses lämpliga kan sorteras bort.

Liberalerna menar att tillgången till högre utbildning ska öka i hela landet. Ska vi klara av omställningen och i framtiden kunna konkurrera som en kunskapsnation internationellt är utbildning rätt väg att gå. Samtidigt menar Liberalerna att en planlös expansion av alla utbildningar inom universitet och högskola är fel väg att gå. När det gäller läraryrket, och särskilt ämnesläraryrket, har en alltför kraftig och förhastad expansion givit upphov till försämrad kvalitet. Liberalerna vill att ämnesläraryrket ska koncentreras till färre lärosäten. Den stora spridningen av dessa utbildningar har kritiserats av OECD och försvårar dimensionering av platser.

Liberalerna menar att de kortare pedagogiska utbildningarna, exempelvis utbildningarna till förskollärare, grundskollärare och den kompletterande pedagogiska utbildningen (KPU) med fördel kan bedrivas vid ett större antal lärosäten. Det i syfte att möta det

stora behovet av utbildad pedagogisk personal. Liberalerna vill även att fristående aktörer ska kunna bedriva viss lärarutbildning självständigt, exempelvis i form av KPU-utbildningar för akademiker med examen i ett undervisningsämne. De praktisk-estetiska högskolorna och våra tekniska universitet ska kunna fortsätta att utbilda ämneslärare i sina ämnen.

Bristen på utbildade ämneslärare med inriktning mot högstadiet är särskilt allvarlig. Det beror inte nödvändigtvis på att antalet platser eller lärosäten som bedriver dessa utbildningar är för få. Det beror på att alldeles för få väljer att söka ämneslärarutbildningen med inriktning mot undervisning i årskurs 7–9. Liberalerna vill slå samman ämneslärarutbildningarna, så att det återigen fungerar som den tidigare adjunktsutbildningen, i vilken man blev behörig både för gymnasiet och högstadiet.

I syfte att stärka den vetenskapliga kvalitén i lärarutbildningarna ser Liberalerna ett behov av en ökad internationalisering. I dag är lärarutbildningarna de svenska utbildningar som har lägst andel internationella kontakter, studenter och utbyte. Vi vill således att en ökad takt för internationalisering ska uppmuntras. Målet ska vara att lärarutbildningarna kommer upp i genomsnittsnivån för svenska högskoleutbildningar. Därutöver vill Liberalerna även att möjligheterna för att examinerade lärarstudenter ska kunna forska ska stärkas.

Vad gäller lärarutbildningarnas innehåll ser Liberalerna ett behov av att stärka kopplingen mellan teori och praktik. Alla lärarutbildningar, så väl ordinarie som de kompletterande, ska ha fokus på metodik. Liberalerna vill även att viktig och nödvändig teoretisk kunskap, som exempelvis kognitionsforskning och färdigheter i evidensbaserade metoder för undervisning och ledarskap i klassrummet, ska vara en självklar del i alla lärarutbildningar.

Roger Haddad (L)

Maria Nilsson (L)

Lina Nordquist (L)

Christer Nylander (L)

Allan Widman (L)

Johan Pehrson (L)

Gulan Avci (L)

Mats Persson (L)